

Svår tillvaro för hbtq-personer i Uganda

Ugandas president hade undertecknat en lag där homosexualitet skulle straffas med livstids fängelse. Den blev sedan ogiltigförklarad men homosexualitet är strikt förbjudet.

Text & bild: Izabella Rosengren | [Prenumerera](#) | Artikel i SocialPolitik nr 2 2016

Plask! Ett barn tar sats och hoppar ner i poolen så att alla omkring blir våta. Det är som vanligt oerhört varmt i Ugandas huvudstad Kampala och de som har råd har sökt skydd vid poolen på ett av stadens flådiga lyxhotell.

På en stol i skuggan sitter hbtq-aktivisten och journalisten Waza. Han tillhör inte dem som vanligen söker tillflykt här, men med barnens skratt som ljudkuliss kan han berätta relativt öppet om sitt liv som bisexuell i Uganda, ett land där homosexualitet är strikt förbjudet.

Det uppmärksammade lagförslaget, Anti Homosexuality Act, från 2009 döptes snabbt om till "Kill the Gays' bill" av utländsk media på grund av klausulen som skulle göra det möjligt att tillämpa livstids fängelse för dem som som "utövade" homosexualitet med minderåriga eller funktionsnedsatta. Klausulen kritiserades dock hårt även inom Uganda, men röstades igenom i parlamentet och undertecknades av presidenten 2014.

Även den som låter bli att anmäla en väns eller familjemedlems homosexuella aktiviteter skulle enligt lagen kunna dömas till fängelse.

I augusti 2014 ogiltigförklarades dock lagförslaget av Ugandas konstitutionsdomstol på grund av en teknikalitet och i dag finns inget som uttryckligen förbjuder någon att identifiera sig som hbtq, det vill säga homo-, bi-, transsexuell eller queer. Däremot finns ett gammalt brittiskt kolonialförbud mot

själva akten, "carnal knowledge against human nature", som fortfarande tillämpas och kan ge fängelsestraff.

Livstids fängelse för den som utövar eller uppmuntrar homosexualitet kan fortfarande utdömas.

Den allmänna synen på homosexuella kunde väl, så att säga, vara bättre, men enligt journalisten Waza är situationen i dagens Uganda inte sämre än i de flesta andra afrikanska länder.

– Media har fått Uganda att framstå som mer homoovänligt än vad det är. Visst, det är inte bra, men det är inte heller dåligt. Det är inte som i Sydafrika där bögar sticks ner och får inälvorna utslitna, säger Waza.

Läget är dock tillräckligt allvarligt för att han inte ska vilja gå ut med sitt riktiga namn. Eller berätta för sina föräldrar. Eller för sin fru och sina tre barn. Diskrimineringen av homosexuella är utbredd och skulle Wazas läggning bli känd skulle han troligtvis förlora allt.

– Min fru vet att jag jobbar med hbtq-frågor, men inte att jag själv är bisexuell. Min familj är en fasad och jag känner mig väldigt skyldig, säger han.

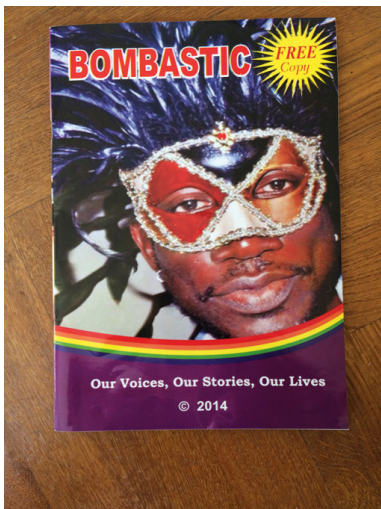
Han gestikulerar ivrigt under hela samtalet och runt halsen hänger ett kors med Jesus på. Precis som de flesta andra i Uganda kommer han från ett djupt religiöst hem och upptäckten att han var bisexuell var främst förenad med starka skamkänslor.

– För mig var det inte rätt att känna så för en annan kille. Enligt kyrkan är man ond om man gör det. Jag var tvungen att smyga.

I dag anser många afrikaner, inklusive Ugandas president Yoweri Museveni, att homosexualitet är "oafrikanskt" och något som västerlänningarna tog med sig när de koloniserade världsdelen under 1800-talet. Egentligen är det faktiskt precis tvärtom. Innan kolonialismen var homosexualitet en både vanlig och accepterad företeelse i Uganda. Till och med Ugandas kung Mwanga II ska ha varit bisexuell och vid sidan om

sina sexton fruar ha haft ett harem bestående av manliga ynglingar.

I norra Uganda behandlades "mudoko dato", det vill säga feminina män i Langistammen, som kvinnor och kunde således gifta sig med män. Det finns även flera beskrivningar av stammar där kvinnor som av någon anledning inte ville gifta sig tilläts ha sex med kvinnor istället. En viktig aspekt i sammanhanget är dock det faktum att samkönat sex inte alltid hade med sexuell åtrå att göra utan kunde lika ofta vara en del i en ritualer eller spirituella sammanhang. Homosexualitet blev således inte oafrikanskt förrän koloniserarna bestämde sig för att så var fallet.

Språkrör för hbtq.

En vind hugger tag i en tidning vid namn Bombastic som Waza har tagit med sig. På första sidan står det: "Homosexuality is not a disease that can be spread, hate is". Han stänger tidningen, men låter den ändå ligga framme på bordet så att alla kan se titeln.

Bombastic är Wazas hjärtebarn. Eller snarare hela hbtq-Ugandas hjärtebarn. Tidningen, som är en del av mediebolaget Kuchu Times som verkar för homosexuellas rättigheter i Uganda, grundades av den numera världskända hbtq-aktivisten Kasha Jaqueline Nabagesera. Om namnet låter bekant beror det troligtvis på att hon nyligen besökte Sverige för att ta emot

utmärkelsen Right Livelihood Award 2015, en utmärkelse som också brukar kallas det alternativa Nobelpriset. Tidningen BOMBASTIC lanserades 2014 och måste tryckas på natten eftersom tryckeriägaren är rädd för att bli attackerad. Därefter distribueras den genom en gammal hederlig hand-till-hand-metod.

– Jag brukar dela ut den snabbt och sedan skynda därifrån innan de som tar emot hinner se vad det är för tidning. En gång var jag inte tillräckligt snabb och kvinnan hann öppna tidningen innan jag försvunnit varpå hon skrek ”åh herregud, vet du vad du bär runt på?”. Det slutade med att hon kallade på polisen och jag sprang därifrån, säger Waza.

Alice jobbar med hbtq-rättigheter, ett arbete med stora förhinder.

På Mediebolaget Kuchu Times arbetar även Alice, 24 år. Precis som Waza ber hon att få använda ett fingerat namn av rädsla för de konsekvenser som skulle kunna uppstå om hon blir avslöjad. Hon lutar sig framåt i stolen samtidigt som hon berättar om hur hon tidigt blev varse de orättvisor som präglar livet som homosexuell.

– En dag kom rektorn på min skola med en lista med namnen på tio flickor. De kallades fram en och en framför hela skolan och anklagades för att vara lesbiska och relegerades. Jag visste att vissa av dem var det, men jag blev ändå chockad

över skolans reaktion. Jag tyckte det var orättvist att de hängdes ut inför hela skolan.

Alice själv insåg inte att hon var lesbisk förrän i 18-årsåldern när hon blev förälskad i en tjejkompis. Kompisen visade sig vara straight, men tack vare en facebookgrupp kom hon i kontakt med andra som var som hon. Efter att ha arbetat en tid på resebyrå sade hon upp sig för att istället arbeta med det hon tyckte var viktigast: Hbtq-rättigheter.

Alice beskriver läget i Uganda som lugnet efter stormen som var Antigaylagen.

– Det största problemet just nu är en ny lag som innebär att varje icke-statlig organisation öppet måste redovisa sin verksamhet. Lagen innebär ett förbud mot att göra något som anses vara "emot Ugandas intresse", vilket gör det mycket svårt för hbtq-organisationer att bedriva någon som helst verksamhet. Annars är det ganska lugnt, säger hon och ler.

Den nya lagen har kritiserats hårt av människorättsorganisationer och har anklagats för att i praktiken vara en ny antigaylag.

Varken Alice eller Waza tror dock att presidenten och regeringen kommer att nöja sig med det. Och de har troligtvis rätt. I julas meddelade Rebecca Kadaga, talesperson för Ugandas parlament, att Anti Homosexuality Act åter ska läggas fram "som en julklapp till Ugandas folk".

– Det kanske inte blir exakt samma lag, men en liknande. Men vi kommer att hitta en väg. Vi är en bestämd grupp människor, säger Waza innan han och Alice lämnar hotellet och försvinner in i solnedgången i en skranglig bil.

Izabella Rosengren

RFSL: Uganda har många hbtq-aktivister

Bild: Peter
Knutson

Ulrika Westerlund är förbundsordförande för RFSL, Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoner och queeras rättigheter. Hon menar att det som händer i Uganda har fått mycket uppmärksamhet tack vare hbtq-rörelsen där.

– Det finns många aktivister där som haft förmågan att lyfta sin situation. Hbtq-rörelsen har varit stark. Men för att medierna rapporterar mycket från Uganda betyder det inte att det är värst där.

Sydafrika är känt för sitt våld, där används corrected rape, där lesbiska kvinnor våldtas i syfte att omvända dem.

– Detta samtidigt som landet har en progressiv lagstiftning i många delar, bland annat var man först i världen att inkludera förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning i grundlagen. I Uganda och i flera andra länder har man istället infört olika varianter på repressiva lagar som drabbar hbtq-personer.

– Waza i artikeln upplever sig inte så utsatt. Men fysiskt våld mot hbtq-personer förekommer även i Uganda, till exempel blev David Kato, grundaren av den ugandiska hbtq-rörelsen mördad 2011. Då hade han och Kacha precis vunnit i domstol mot en tidning som hängt ut honom och andra homosexuella med bild.